

ANNA SKOWROŃSKA

NIE DRUKOWANE DOKUMENTY BISKUPA TOMASZA I Z PIERWSZEJ POŁOWY XIII WIEKU

Publikując przed paroma laty kilka nie drukowanych dokumentów biskupa Tomasza I, zasygnalizowaliśmy istnienie dalszych, znanych jedynie ze streszczeń w *Regestach śląskich*¹. Obecnie ogłaszając drukiem następną ich partię czynimy to przede wszystkim z myślą o zadośćuczynieniu potrzebom wypełnienia luk w drukowanych materiałach dokumentowych Śląska, dotyczących XIII w.

Niniejsza publikacja jest w pewnym sensie kontynuacją prac nad *Kodeksem śląskim*, prowadzonych przez K. Maleczyńskiego i uwieńczonych dotychczas wydaniem trzech tomów, obejmujących lata 971—1226². Fakt ten zadecydował o metodzie wydawniczej tejże pracy, podobnie jak osobiste zainteresowania niżej podpisanej przesądziły o wyborze dokumentów biskupich spośród innych trzynastowiecznych ineditów śląskich.

Drukowane niżej dokumenty stały się pretekstem dla komentarza, który potraktowano jako rodzaj komunikatu o niektórych problemach dotyczących wrocławskiej kancelarii biskupiej. Wyboru ich dokonano na zasadzie uwzględniającej aspekt chronologiczny; są to najwcześniejsze z nie drukowanych dotychczas dokumentów biskupa Tomasza I i wszystkie pochodzą z pierwszej połowy XIII w. Są to dokumenty wystawione na rzecz klasztoru trzebnickiego w 1236 r. i 6 VII 1240 r.³, św. Wincentego w 1243 r.⁴ i kanoników regularnych w Nowogrodzie

¹ A. Skowrońska, *Kilka nie drukowanych dokumentów biskupa Tomasza I z lat 1239—1259* (Sobótka, XIII, 1958, s. 305).

² *Kodeks dyplomatyczny Śląska*, Wrocław 1956—1964, t. I—III.

³ *Regesten zur schlesischen Geschichte*, wyd. C. Grünhagen (Cod. dipl. Silesiae, t. VII, Wrocław 1888), nr 488 i 555 b, niżej nr 1 i 3.

⁴ *Regesten*, nr 592, niżej nr 4.

Bobrzańskim w 1244 r.⁵ oraz dokument zatwierdzający układ dokonany przez archidiakona wrocławskiego i templariuszy z 10 II 1240 r.⁶

Podstawa wydawnicza tych dokumentów jest niejednolita; jeden z nich, mianowicie układ z templariuszami, publikujemy na podstawie kopii zawartej w kopiażu biskupim tzw. *Liber niger* i przechowywanej do dnia dzisiejszego we Wrocławskim Archiwum Archidiecezjalnym⁷. Cztery zaś pozostałe dokumenty (nr 1, 3, 4, 5) nie były nam dostępne w formie przekazów bezpośrednich. Los oryginałów tych dokumentów, wchodzących w skład zespołów klasztornych znajdujących się do 1945 r. w Archiwum Państwowym we Wrocławiu⁸, nie jest znany. Jednakże wypadki powrotu pewnych zespołów archiwalnych na swoje dawne miejsce⁹ powstrzymują nas od zakwalifikowania ich definitywnie do rzędu zaginionych. Stąd wynikała potrzeba wprowadzenia w miejscu omawiającym podstawy wydawnicze pojęcia „oryginał nie odnaleziony”. Publikujemy je na podstawie fotografii oryginałów, które wchodziły w skład zbiorów paleograficznych Katedry Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Wrocławskiego¹⁰. Potraktowane jako niedoskonała namiastka oryginałów, pozwoliły dokonać pewnych spostrzeżeń na temat zewnętrznych cech dokumentu, przede wszystkim zaś pisma¹¹.

Pod względem treści dokumenty te nie stanowią żadnych rewelacji. Treścią 4 z nich (nr 1, 2, 3 i 5) są postanowienia typu administracyjno-fiskalnego, tj. regulacja sprawy dziesięcin i czynszów, piąty (nr 4) zawiera nadanie odpustu.

Jeśli chodzi o stronę formalną, to zarówno poszczególne formuły o charakterze stereotypowym (inwokacja w brzmieniu „In nomine domini amen”, intytulacja „dei gratia Vratislaviensis episcopus”, brak arengi, lakonicznie brzmiące formuły eschatokołu), jak i zwięzły, rzeczowy styl dyspozycji, stanowią zjawisko charakterystyczne dla dokumentów biskupa Tomasza¹².

Wspomnieć wreszcie należy o najbardziej chyba interesującym szczególe, mianowicie piśmie. Ze względu na specyfikę warunków,

⁵ *Regesten*, nr 618 b, niżej nr 5.

⁶ *Regesten*, nr 549, niżej nr 2.

⁷ *Sygn.* IIIa 31.

⁸ *Rp.* 125, 67 i 116.

⁹ Por. *Kodeks dyplomatyczny Śląska*, t. II, Wrocław 1959, przedmowa, s. VI, oraz A. Dereń, *Archiwalia śląskie rewindykowane z Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej* (Sobótka, XVIII, 1963, s. 532).

¹⁰ *Sygn.* 4209/I, 4313/I, 4315/I, 4335/II.

¹¹ Nie mając danych dotyczących stosunku skali fotografii do oryginału, nie można było określić wymiarów dokumentu.

¹² Por. Skowrońska, *op. cit.*, s. 308—309.

w jakich przeprowadzono analizę paleograficzną (fotografia, a nie oryginał), nie można było poczynić spostrzeżeń obejmujących całokształt cech zewnętrznych. Uwagę skoncentrowano zatem na piśmie. Analizą cech zewnętrznych dokumentów biskupów wrocławskich aż do 1319 r. zajął się w swej dysertacji doktorskiej H. Allamoda¹³. Omawiając poszczególne cechy zewnętrzne dokumentów biskupich, jak rodzaj pergaminu, wielkość i format dokumentów, sposób złożenia, liniowanie itp., najwięcej uwagi poświęcił on analizie pisma, a ściślej mówiąc analizie poszczególnych liter. Uczynił to w sposób drobiazgowy, stosując metodę opisową i powołując się kilkakrotnie na zwyczaje kaligraficzne zachodnioeuropejskie¹⁴. Brak jest jednak w tej pracy prób klasyfikacji omawianych dokumentów, pozwalających łączyć ich pismo w jakies logicznie i rzeczowo uzasadnione zespoły, brakuje przez to wniosków uogólniających, dotyczących proveniencji pisarskiej.

Nasze własne obserwacje przeprowadzone na szczuplejszym chronologicznie materiale (do 1250 r.) pozwoliły wydzielić spośród dokumentów biskupich kilka grup, które łączy bądź identyczność, bądź podobieństwo pisma. Ze względu na tylko informacyjny charakter niniejszego komentarza ograniczymy się jedynie do zasygnalizowania pewnych spostrzeżeń z zakresu wrocławskiej kancelarii biskupiej, przyjmując za punkt wyjścia drukowane niżej dokumenty. W piśmie tych dokumentów nie da się stwierdzić identycznej ręki. Jednakże zarówno poszczególne litery, jak i ogólny dukt pisma numerów 1, 3 i 4 wykazują pewne charakterystyczne podobieństwa, różniące je w znaczny sposób od pisma dokumentu nr 5. Podobieństwa te w odniesieniu do ogólnych wrażeń z obserwacji wyrażają się w płynności form literowych, ich okrągłości, w tendencjach do zaokrąglania lasek liter wybiegających ponad poziom „dwulinii” lub też opuszczających się poniżej. Maniera ta najsilniej występuje w dokumencie nr 4, którego pismo wykazujące duże wyrobienie ręki posiada najsilniej rozwinięte cechy kursywne. Charakterystyczne dla pisma tego dokumentu jest bardzo konsekwentnie stosowane kreskowanie litery *i*; mniej zdecydowanie i konsekwentnie występuje ono w dokumencie nr 1. Do charakterystycznych i we wszystkich 3 dokumentach w identycznej lub bardzo podobnej postaci występujących liter należy: *g* z caudą w formie podwójnej pętli (kształt zbliżony do leżącej ósemki), duże *d*, duże *t*, skrót na *et*. Spostrzeżenia dotyczące tych podobieństw skłaniają nas do zaliczenia tych 3 dokumentów do jednej grupy dokumentów pisanych wspólną manierą pisarską.

¹³ H. Allamoda, *Beiträge zur Geschichte der äusseren Merkmale der ältesten Breslauer Bischofsurkunden bis zum Jahre 1319*, Wrocław 1934.

¹⁴ Tamże, s. 15, 16, 24.

Zapoznanie się z materiałem paleograficznym omawianego okresu pozwala grupę tę rozszerzyć o szereg dalszych dokumentów. Zaliczamy do nich prócz wyżej wymienionych dokumenty biskupa Tomasza dla kapituły z 1236 r. i dla klasztoru trzebnickiego z 1240 r.¹⁵ oraz dokumenty Jana, syna Syboty, z 1233 r., Konrada Mazowieckiego z tegoż roku, Wioli, księżnej opolskiej, z 1235 r., Zbrośława, kasztelana opolskiego, z 1236 r. oraz Mieszka opolskiego z 1236 i 1239 r. (w 3 eksp.)¹⁶. Wszystkie te dokumenty wystawione zostały na rzecz biskupstwa. Warto zaznaczyć, że pismo dokumentu nr 1 prócz przynależności do grupy związanej wspólnym podobieństwem jest identyczne z pismem jednej z ekspedycji dokumentu Mieszka Opolskiego z 1239 r. (Reg. nr 531).

Na podstawie powyższych spostrzeżeń — bez wchodzenia w szczegóły i interpretację ogólniejszych zjawisk paleograficznych — można określić pismo 3 interesujących nas dokumentów jako wytwór jednej szkoły pisarskiej, której działalność wywodziła się i koncentrowała najprawdopodobniej w najbliższym otoczeniu biskupa.

Pozostaje do omówienia pismo dokumentu nr 5, co stanowi nieco odmienny problem paleograficzny. Dukt pisma tego dokumentu odznacza się dużym wyrobieniem, spokojem i elegancją. Litery wykazują skłonności do wydłużania. Szczególnie się to rzuca w oczy przy literach o laskach wydłużonych, których górne trzonki wykazują prawie trzykrotną wysokość w stosunku do poziomemu całemu wyrazu. Trzonki litery s, występującej tu z wyjątkiem jednego wypadku wyłącznie w formie wysokiego s, zakończone są pętlą. Podobne zakończenia obserwujemy w paru wypadkach przy górnych laskach liter d i f. Ogólnie pismo tego dokumentu robi wrażenie wzorowanego, w niektórych przynajmniej detalach, na dyplomatycznej minuskule dokumentów papieskich i cesarskich¹⁷. Identyczne pismo spotykamy jeszcze raz w dokumencie wystawionym przez dwóch członków kapituły wrocławskiej, dziekana Nankiera i scholastyka Wawrzyńca, w tym samym roku co nasz dokument.

Kończąc powyższe uwagi pragniemy zaznaczyć, że nie roszczą sobie one pretensji do „adekwatności” w stosunku do całokształtu zagadnień związanych z badaniami nad wrocławską kancelarią biskupią, a miały jedynie na celu przekazanie pewnych spostrzeżeń, jakie się nasunęły na marginesie tych badań przy okazji ogłaszania poniższych dokumentów.

¹⁵ *Regesten*, nr 527 i 546.

¹⁶ *Regesten*, nr 409, 424, 467, 482, 483, 531.

¹⁷ Por. *Allamoda*, *op. cit.*, s. 24.

Tomasz, biskup wrocławski, nadaje klasztorowi trzebnickiemu dziesięcinę ze wsi Sadlno, otrzymując w zamian dziesięcinę ze wsi Stobno.

A. Oryginał nie odnaleziony (do 1945 r. Wrocław, Archiwum Państwowe, sygn. Rep. 125, nr 42).

A*. Fotografia ze zbiorów paleograficznych Katedry Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, sygn. 4209/I.

Regest: Regesten, nr 488.

Literatura: 1. E. Michael, *Die schlesische Kirche und ihr Patronat im Mittelalter unter polnischem Recht*, Zgorzelec (1926), s. 104; 2. F. Schilling, *Ursprung und Frühzeit des Deutschtums in Schlesien und im Land Lebus*, Lipsk 1938, s. 168, przyp. 1166; 3. L. Tyszkiewicz, *Ze studiów nad osadnictwem wczesnofeudalnym na Śląsku* (Sobótka, 1957, XII, s. 8).

In^a nomine domini amen. Nos Thomas dei gratia Vratizlouiensis episcopus¹ notum facimus presentibus | et futuris, quod ad petitionem reverende domine et dilecte filie nostre Gertrudis abbatisse de Treb[nic]² et conventus sui, pensata etiam ab utraque parte utilitate vel commoditate que debēret | vel dicto claustro vel nostris in futurum successoribus provenire decimam de Zadlno³ que est | villa prefati monasterii super aquam Vecz⁴ claustro eidem contulimus in perpetuum recipientes | nomine commutationis a nominato claustro decimam de villa nostra tota Stobno⁵ secundum quod est | plene in suis limitibus que nobis est valde commoda tam ratione situs, quam aliis de causis, que et | si quandoque pro futuris temporibus visa fuerit minor, quam ea quam pro commutatione damus que | multo magis potest recipere incrementum hoc a nobis intelligatur factum intuitu pietatis que | religiosi personis est ex iuris concessione per prelatos misericorditer impendenda. Ut autem | hoc

^a Identyczne pismo spotykamy w dokumencie Mieszka Opolskiego dla biskupstwa z 1239 r. (Regesten, nr 531); por. uwagi we wstępie, wyżej s. 164.

¹ Tomasz I, biskup wrocławski 11 VIII 1232—31 V 1268.

² Gertruda, opatka klasztoru trzebnickiego ok. 1232—6 XII 1268 (1269), córka Henryka Brodatego; por. Z. Kozłowska-Budkowa, *Pol. słow. biogr.*, t. VII, Kraków 1948—1958, s. 407—408.

³ Sadlno, pow. ząbkowicki, po raz pierwszy wymienione w falsyfikatach z 1207 i 1211 r. jako własność klasztoru trzebnickiego oraz w dokumencie autentycznym w 1235 r.; por. *Kodeks dyplomatyczny Śląska*, t. II, Wrocław 1959, nr 241, 244 oraz Regesten, nr 478.

⁴ Rzeka Węza, dopływ Budzówki; por. L. Tyszkiewicz (3, s. 8, przyp. 41).

⁵ Stobno, pow. wołowski, wzmiankowana po raz pierwszy w 1202 r. z okazji zatwierdzenia dziesięcin dla klasztoru trzebnickiego; por. *Kodeks dyplomatyczny Śląska*, t. I, Wrocław 1956, nr 92, przyp. 7.

factum robur perpetue firmitatis habeat, presentem cartam sigillo nostro et fratrum nostrorum | capituli Vratislaviensis fecimus communiri. Datum anno dominice incarnationis M^oCC^oXXX^oVI^o.

Nr 2

10 lutego 1240

Tomasz, biskup wrocławski, zatwierdza układ dokonany przez archidiacona Bogusława i templariuszy dotyczący dziesięciny ze wsi Brożec.

A. Oryginał zaginiony.

B. Kopia z XIV w., Wrocław, Archiwum Archidiecezjalne, sygn. Liber niger, fol. 427.

Regest: a. C. Stehr, *Chronik der ehemaligen hochritterlichen, Malteser-Ordens-Commende Klein Oels*, (Wrocław 1846), s. 49; b. *Regesten*, nr 549.

Literatura: 1. G. A. Stenzel, *Die Tempelherren in Schlesien (Übersicht der Arbeiten und Veränderungen der schlesischen Gesellschaft für vaterländische Kultur, Wrocław 1938, s. 123)*; 2. V. Seidel, *Der Beginn der deutschen Besiedlung Schlesiens (Darstellungen und Quellen zur schlesischen Geschichte, 1913, XVII, s. 102)*; 3. F. Schilling, *D. Ursprung u. Frühzeit*, s. 147, przyp. 956, s. 153, przyp. 1005, s. 320, przyp. 2285; 4. K. Eistert, *Der Ritterorden der Tempelherren in Schlesien (Archiv für schlesische Kirchengeschichte, 1956, XIV, s. 9)*.

In nomine domini amen. Nos Thomas dei gratia. Vratislaviensis episcopus¹ notum facimus omnibus hanc paginam inspecturis, quod magister Boguslaus archidiaconus noster² de consensu nostro et nostri capituli super decima de Brosecz³ prebende sue pertinenti cum fratribus militie templi⁴ tale pactum fecit, ut scilicet fratres iidem si Theutonicis villam dictam dederint excolendam, ipsi domino archidiacono et suis successoribus eandem prebendam habituris, nomine decime ipsius ville novem marcas argenti persolvant annuatim in omnem eventum in festo Purificationis beate virginis Marie; si autem bobus propriis villam eandem excoluerint octo marcas argenti dicto tempore pro decima anno quolibet domino archidiacono et suis successoribus persolvant qualitercumque agri-

¹ Tomasz I, biskup wrocławski, por. wyżej nr 1, przyp. 1.

² Bogusław, archidiacon wrocławski w latach 1239—1240, następnie proboszcz katedralny; por. R. Samulski, *Untersuchungen über die persönliche Zusammensetzung des Breslauer Domkapitels im Mittelalter, cz. 1, Weimar 1940, s. 22—24, 29, 150 cz. 2 (maszynopis, Wrocław, Archiwum Archidiecezjalne, sygn. Ms. 460), s. 266.*

³ Brożec, pow. strzeliński; por. V. Seidel (2, s. 101 n.); K. Eistert (4, s. 9), *Kod. dypl. Śląski, t. I, nr 55, przyp. 21.*

⁴ Zakon templariuszy, por. G. A. Stenzel (1, s. 121—125); J. Heyne, *Dokumentierte Geschichte des Bistums und Hochstiftes Breslau, t. I, Wrocław 1860, s. 282—285; T. Silnicki, Dzieje i ustrój kościoła na Śląsku do końca w. XIV (Historia Śląska, PAU, t. II, Kraków 1939, s. 115; K. Eistert (4, s. 9).*

culturam suam disposuerint. Quod si dicti fratres pactum non tenuerint, liceat ipsi archidiacono vel suis successoribus decimam ex integro repetere ville memorate. In cuius rei testimonium presentem paginam sigillo nostro et capituli nostri fecimus communiri. Acta sunt hec in presentia nostra et canonicorum nostrorum Sdzizlai⁵, Pribizli⁶ et Eccehardi⁷. Anno dominice incarnationis M^oCC^oXL, IIII idus februarii.

Nr 3

Przychowa, 6 lipca 1240

Tomasz, biskup wrocławski, zapewnia klasztorowi trzebnickiemu pewne ulgi w wypadku lokowania na prawie niemieckim należącej do klasztoru części wsi Zwrócona.

A. Oryginał nie odnaleziony (do 1945 r. Wrocław, Archiwum Państwowe, sygn. Rep. 125, nr 53).

A*. Fotografia ze zbiorów paleograficznych Katedry Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, sygn. 4313/I.

Regest: Regesten, nr 555b.

Literatura: 1. L. Schulte, *Die Gründung d. Kolegiatstiftes unser Lieben Frau in Gross-Glogau* (Ztschr. f. Gesch. Schles., 1914, XLVIII, s. 28); 2. M. Helmich, *Ortsnamen und Siedlungsgeschichte* (Schlesische Geschichtsblätter, 1919, s. 62); 3. H. Allamoda, *Beiträge zur Geschichte der äusseren Merkmale der ältesten Breslauer Bischofsurkunden bis zum Jahre 1319*, Wrocław 1934, s. 2, 10, 41, 47; 4. E. Michael, *D. schlesische Kirche*, s. 133.

In^a nomine domini amen. Nos Thomas dei gratia Vratizlouiensis episcopus¹ notum | fatimuso quod ad petitionem venerabilis domine et dilecte^b in Christo | filie Getrudis abbatisse de Trebnic^{c2} et sui conven-

⁵ Zdzisław, kanonik wrocławski w latach 1223—1244, następnie kustosz, por. Samulski, op. cit., cz. 1, s. 39, 56, 71, 95, 120, 149, cz. 2, s. 486.

⁶ Przybysław, kanonik wrocławski w latach 1212—1240, por. tamże, cz. 1, s. 38, 148, cz. 2, s. 462.

⁷ Eckehard z Katkowa (Polonus), kanonik wrocławski w latach 1230—1272, prawdopodobnie krewny biskupa Tomasza, por. F. v. Heydebrand u. d. Lasa, *Die Herkunft der Breslauer Bischöfe Thomas I u. Thomas II* (Ztschr. f. Gesch. Schles., 1917, LI, s. 150); R. Samulski, op. cit., cz. 1, s. 55, 70, 75, 95, 106, 120, 129, 150, cz. 2, s. 364.

a Pismo podobne, wywodzące się z tej samej „szkoły” pisarskiej, spotykamy w dokumentach wystawianych przez biskupa Tomasza, lub do niego kierowanych, z lat 1233—1243 (Regesten, nr 409, 424, 482, 483, 488, 467, 527, 531, 546, 592); por. uwagi we wstępie, wyżej s. 164.

b dilette A*.

c Litera c z caudą A*.

¹ Tomasz I, biskup wrocławski, por. wyżej nr 1, przyp. 1.

² Gertruda opatka klasztoru trzebnickiego, por. wyżej nr 1, przyp. 2.

tus concessimus ut in | parte sua Vezurocona³, cuius nos aliam portio-
nem habemus, si forte in iure | Theutonico voluerit locare Theutonicos⁴,
de quolibet parvo manso, nos | et nostri successores contenti simus
quinque scotis argenti nomine decime | persolvendis nuncio nostro tercia
die beati Martini; concedentes etiam scul|theto eiusdem ville immuni-
tate^d etiam predictae solutionis de duobos vel | tribus mansis quos ei
domina abbatissa, iure locationis liberos concesserit. | Datum in Pri-
choua⁵, anno dominice incarnationis M^oCC^oXL^o, pridie | nonas iulii, ordi-
nationis nostre anno octavo.

Nr 4

1243

Tomasz, biskup wrocławski, nadaje klasztorowi św. Wincentego
40-dniowy odpust.

A. Oryginał nie odnaleziony (do 1945 r. Wrocław, Archiwum Państwowe,
sygn. Rep. 67, nr 33).

A*. Fotografia ze zbiorów paleograficznych Katedry Nauk Pomocniczych
Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, sygn. 4315/I.

Regest: Regesten, nr 592.

Literatura: 1. H. Allamoda, Beiträge zur Geschichte d. äusseren Merk-
male, s. 41.

Nos^a Thomas dei gratia Vratizlaviensis episcopus¹ salutis providentes
animarum et de|vocioni fidelium grato concurrentes affectu, ad hono-
rem dei et beati Vincen|tii hoc concedimus in perpetuum, ut qui ad
ecclesiam ipsius in Vratizlau² | in eius sollempnitate in devotione

^d emunitate A*.

³ Zwrócona, pow. ząbkowicki; por. V. Seidel, D. Beginn, s. 103—104; M. Helmich
(2, s. 61—63); Kodeks dypl. Śląska, t. I, nr 55, przyp. 13.

⁴ W sprawie lokacji Zwróconej por. dokument Henryka Pobożnego dla klasztoru
trzebnickiego z 1239 r. (Regesten, nr 545).

⁵ Przychowa, pow. wołowski; wydawca Liber foundationis episcopatus Wratiz-
laviensis sądzi, iż istniała tu curia episcopalis, por. Codex diplomaticus Silesiae,
t. XIV, Wrocław 1889, s. 59, przyp. 157; E. Michael (4, s. 133).

^a O piśmie por. wyżej, nr 3, przyp. a, oraz wstęp, s. 163—164.

¹ Tomasz I, biskup wrocławski, por. wyżej nr 1, przyp. 1.

² Klasztor św. Wincentego we Wrocławiu; por. F. X. Görlich, Urkundliche Ge-
schichte der Prämonstratenser und ihrer Abtei zum heiligen Vinzenz von Breslau,
Wrocław 1836—1941; J. Heyne, Dokumentierte Geschichte, t. I, s. 162—164, 242—244,
378; T. Silnicki, Dzieje i ustrój kościoła na Śląsku do końca XIV w. (Historia Śląska
PAU, t. II, Kraków. 1939, s. 90—95); Kodeks dypl. Śląska, t. I, nr 16, przyp. 9,
nr 25, przyp. 4.

accesserint, habeant quadraginta | dies indulgentie. Ad cuius rei robur et memoriam perpetuam presens^b | scriptum noticie relinquimus^c posterorum. Datum anno dominice incarna|tionis M^oCC^oXL^o tertio.

Nr 5

1244

Tomasz, biskup wrocławski, nadaje klasztorowi kanoników regularnych w Nowogrodzie Bobrzańskim dziesięcinę „de terra Crecotonis”, leżącej w pobliżu Kłobuczyna.

A. Oryginał nie odnaleziony (do 1945 r. Wrocław, Archiwum Państwowe, sygn. Rep. 116, nr 9).

A*. Fotografia ze zbiorów paleograficznych Katedry Nauk Pomocniczych Uniwersytetu Wrocławskiego, sygn. 4335/II.

Regest: Regesten, nr 618 b.

Literatura: I. H. Allamoda, Beiträge zur Geschichte d. äusseren Merkmale, s. 25.

In^a nomine domini amen. Noverint universi hanc paginam inspecturi, quod nos Thomas miseracio|ne divina Wratislaviensis episcopus¹ domui de Nouo Castro² decimam de terra que fuit Crecotonis^{b3} | quam habent

^b Następuje wyraz nieczytelny, wydrapany A*.

^c Litera l poprawiana A*.

^a Identyczne pismo spotykamy w dokumencie dziekana Nankera i scholastyka Wawrzyńca z tego samego co nasz dokument roku (Regesten, nr 615), por. uwagi w wstępie, wyżej s. 164.

^b Można również czytać: Trecotonis A*.

¹ Tomasz I, biskup wrocławski, por. wyżej nr 1, przyp. 1.

² Klasztor kanoników regularnych w Nowogrodzie Bobrzańskim; por. J. Heyne, Dokumentierte Geschichte, t. I, s. 266—267; A. Heinrich, Geschichtliche Nachrichten über Naumburg a. Bober, Freiwalldau u. Halbau, Żagań 1900; T. Silnicki, Dzieje i ustrój kościoła, s. 347; Kodeks dypl. Śląska, t. II, nr 178, przyp. 4.

³ Terra Crecotonis (Trecotonis?), nie zidentyfikowana, leżąca w pobliżu Kłobuczyna. W 1245 r. występuje jako własność klasztoru w Nowogrodzie Bobrzańskim: hereditas iuxta Klobucino ... Krachocowo (Regesten, nr 640 b). Worbs nie uważa jej za osobną miejscowość, lecz za posiadłość rodziny Kreckwitz należącą do Kłobuczyna. Późniejsza literatura nie łączy rodziny Kreckwitz z tą miejscowością; por. J. G. Worbs, Neues Archiv f. d. Geschichte Schlesiens u. d. Lausitz, t. II, Sulechów 1824, s. 155; A. H. Loebel, Der Schlesier Friedrich v. Kreckwitz als kaiserlicher Gesandter bei der hohen Pforta (Ztschr. f. Gesch. Schles., 1914, XLVIII, s. 163—164); K. W., Beiträge z. schlesische Familienkunde (Schlesische Geschichtsbll., 1915, s. 67—68).

ex donacione felicis recordacionis^c ducis Heinrici^d prope^d Clobucyn⁵ perpetuo con|tulimus possidendam. Volumus igitur, ut dicta domus possideat eandem decimam quiete et pacifice de nostra et nostrorum benivolentia successorum. Ad cuius rei robur et memoriam perpetuam | presens scriptum noticie relinquimus posteriorum sigilli nostri munimine roboratum. Actum | anno dominice incarnationis M^oCC^oXL^o quarto^e.

DIE UNGEDRUCKTEN DOKUMENTE DES BISCHOFS THOMAS I. AUS DER ERSTEN HÄLFTE DES 13. JAHRHUNDERTS

Die bisher ungedruckten Dokumente des Bischofs Thomas I. stammen aus den Jahren 1236—1244. Vier von ihnen veröffentlichte man anhand von Photographien des Originals (Nr. 1, 3, 4, 5), 1 nach einer Kopie aus dem 14. Jahrhundert aus dem bischöflichen Kopialbuch (Nr 2). Die Art der Bearbeitung dieser Dokumente richtete sich nach der Herausgebermethode, die im *Kodeks dyplomatyczny Śląska* angewandt wurde. Die veröffentlichten Dokumente werden durch eine kurze Einleitung eingeführt, die über die Herausgebergrundsätze informiert und sich mit dem Inhalt der Dokumente, ihren inneren und äusseren Merkmalen und mit der Schrift befasst.

^c recordacionis A*.

^d Następuje wyraz de A*.

^e Na sznurze przewleczonym przez nacięcia w pergaminie przywieszona pieczęć owalna biskupa Tomasza. W polu postać stojąca biskupa' z pastorałem w lewej ręce; słabo czytelny napis w otoku: + S THOME DI GRA WRATISLAVIEN EPI; por. A. Schulz, *Die schlesischen Siegel bis zum 1250*, Wrocław 1871, s. 10, tabl. IV, nr 30; H. Kraemer, *Beiträge zur Geschichte des geistlichen Siegels in Schlesien bis zum Jahre 1319* (*Ztschr. f. Gesch. Schles.*, 1935, LXIX, s. 11, 28). Do sznura przymocowany kawałek pergaminu z napisem wykonanym ręką z XIV w.: Privilegium episcopi pro decimis Noui Castri.

⁴ Dokument stwierdzający tę darowiznę nie jest znany. Wspomina o niej natomiast dokument Bolesława Rogatki jako o darowiźnie swego ojca (*Regesten*, nr 640 b).

⁵ Klobuczyn, pow. głogowski, po raz pierwszy wymieniony w dokumencie z 1222 r. z okazji nadania tej miejscowości klasztorowi w Nowogrodzie Bobrzańskim (*Regesten*, nr 252); por. *Aus der Geschichte d. Stiftsdorfes Klopschen (Unsere schlesische Heimat*, 1921, nr 5, s. 2—3); F. Schilling, *Ursprung u. Frühzeit*, s. 238.